

Hoe start het ICC een onderzoek?

Het internationaal strafhof kan op drie manieren een zaak starten. Lidstaten kunnen een situatie naar het ICC verwijzen. Inder tijd bestond onder experts veel scepsis of deze weg ooit bewandeld zou worden. Tot Oeganda het strafhof vroeg zich te buigen over de vervolging van de leiders van het Verzetleger van de Heer. Ook de Democratische Republiek Congo, en buurland de Centraal

Afrikaanse Republiek wendden zich tot het ICC. De tweede weg loopt via de VN-Veiligheidsraad, dat het strafhof opdroeg de situaties in Soedan en Libië te onderzoeken. Er ging een arrestatiebevel uit tegen de inmiddels vermoorde Libische leider Kadafi, zijn zoon Saif al-Islam en het hoofd van de militaire inlichtingendienst. De derde manier geldt als een

juridische innovatie. De hoofd-aanklager kan ook zelf – *proprio motu* – een onderzoek beginnen. Voordat hij aan de slag kan, moet hij wel eerst toestemming krijgen van de drie rechters van de kamer van vooronderzoek (pre-trial bench). Intussen voert de aanklager op deze basis zaken tegen zes machtige Kenianen en is hij met een onderzoek in Ivoorkust begonnen.

Europa en Latijns-Amerika die het Statuut hebben geratificeerd. Grootmachten als de VS, China, Rusland en India ontbreken. Slechts enkele Aziatische landen erkennen het strafhof. Het Midden-Oosten – uitgezonderd Jordanië en Tunesië dat zich recentelijk aanmeldde – schittert door afwezigheid. Op dit moment zijn 119 staten aangesloten. Het goede nieuws is dat de lijst elke maand langer wordt.

“Het doel van het hof is een eind maken aan de straffeloosheid”, zegt Hans Bevers. Het gerecht is ‘complementair’. Alleen als een land een internationaal misdrijf niet wil of niet kan vervolgen, komt het strafhof in actie. “Nationale vervolging is altijd beter”, stelt Bitti. “Want dat gebeurt dicht bij de slachtoffers en de mensen die het bewijs hebben, die de situatie begrijpen, de taal spreken. Maar het is goed om een internationale justitiële instantie achter de hand te hebben. Om mensen er aan te herinneren dat als er op nationaal niveau niks gebeurt, je niet voor eeuwig vrij zult zijn.”

Geen politie

“We hebben beperkte macht. In een ideale wereld zouden we een politiemacht en een leger hebben”, zegt Gilbert Bitti. “Het is heel moeilijk, zo niet onmogelijk, om macht uit te oefenen over de machtigen, die juist verantwoordelijk zijn voor het organiseren van grootschalig geweld.” Landen als Soedan zijn niet bereid om hun eigen president uit te leveren. Het enige wat het strafhof kan doen is te varen op de verplichting van verdragstaten om verdachten te arresteren zodra ze op hun grondgebied komen. “Nu zie je dat mensen aarzelen om naar een ziekenhuis in Duitsland of Frankrijk te gaan. Je pakt zulke machtige verdachten niet altijd, maar beperkt hun actieradius. Daar zijn ze overigens wel zeer gepikeerd over”, stelt Bitti vast. Niet alle verdragstaten werken mee. Onlangs kreeg Malawi een schrobbering van

het strafhof omdat het de aangeklaagde president Al-Bashir van Soedan had ontvangen.

Internationale samenwerking is voor het functioneren van het strafhof van vitaal belang, stelt Olivia Swaak-Goldman, werkzaam bij het bureau van de aanklager van het strafhof. Er wordt continu gebeld, gemaild en geschreven met de VN, EU,

dit moment gebeuren de misdrijven die onder onze jurisdictie vallen, en waar geen nationale berechtingen zijn, vooral in Afrika”, aldus Swaak-Goldman. Met een land als Guinee heeft het strafhof een speciale band. “Elke zes maanden gaan we naar Guinee om nationale rechters te ondersteunen. In de hoop dat ze zelf het onderzoek naar grootscheeps geweld kunnen doen. Als het niet lukt, of als wij straks de resultaten onvoldoende vinden, gaan we de rechters van het strafhof vragen om zelf het onderzoek te doen.”

Swaak-Goldman onderstreept dat het strafhof ook Colombia, Noord-Korea, Afghanistan, Nigeria, Georgië, de Palestijnse gebieden en Honduras in de gaten houdt. Machtige landen die het hof niet erkennen, werken toch aardig mee, vindt ze. “Als het in hun belang is natuurlijk.” Maar toch, zegt Swaak, verwees de VN-Veiligheidsraad, dat als permanente leden drie landen telt die niet zijn aangesloten bij het Strafhof, de situatie van Libië unaniem naar het ICC. “Het is echter geen perfecte wereld. Pas als elke staat partij is, hebben we universele rechtsmacht en kan niemand zich voor het ICC schuilhouden.”

Ook Bitti ontdekte dat de werkelijkheid weerbarstig is. “Om vanuit een gebouw in Den Haag de wereld te veranderen, is niet gemakkelijk.” Maar het strafhof heeft op zijn minst een belangrijke symbolische functie. “Ik zag op televisie dat de mensen in Syrië nu zingen: ‘Bye Bye Bashar! Heb een fijne reis naar Den Haag.’ Nu is Syrië geen verdragstaat. De Veiligheidsraad komt ook niet in actie om de situatie naar het strafhof te verwijzen. Maar het simpele feit dat het strafhof bestaat, is alleen al belangrijk voor mensen. Er is vanaf nu altijd de dreiging voor machtige mensen dat ze op een dag verantwoordelijk worden gehouden voor wat ze hebben gedaan. Dat is, in mijn visie, wellicht belangrijker dan de zaken die nu bij het ICC dienen.”

Niet te verwarren met

Het Internationaal Strafhof wordt vaak verward met het Internationaal Gerechtshof, eveneens gevestigd in Den Haag, maar dit hoogste juridische orgaan van de VN gaat over geschillen tussen staten.

Andere ‘Haagse’ tribunaal:

- Joegoslaviëtribunaal, opgericht in 1993 door de VN. Zestig veroordelingen, 40 processen lopen nog. Bekendste verdachten: Milosovic, Karadzic en Mladic.
- Het Libanontribunaal, opgericht in 2009 op verzoek van Libanon. Zetelt in Leidschendam. Doel: berechting daders van aanslag op voormalig premier Hariri.

Afrikaanse Unie, verdragstaten, ngo's. “Die contacten gaan niet alleen over het uitvoeren van arrestatiebevelen. Het gaat ook om het verzamelen van informatie en het verkrijgen van toestemming om onderzoek op het grondgebied van landen te kunnen doen.” Het strafhof is immers sterk afhankelijk van derden.

Ook met Afrikaanse landen onderhoudt het hof nauwe relaties. Ondanks de kritiek in Afrika dat het ICC tot nu toe alleen Afrikanen heeft aangeklaagd. “We hebben geen keus. Op

Hoeveel verdachten zijn er?

In totaal heeft het strafhof zaken aangespannen tegen 26 verdachten. In het speciale strafhof-blok in de gevangenis van Scheveningen zitten op dit moment vijf ICC-verdachten: vier Congolezen (Thomas Lubanga, Germain Katanga, Mathieu Ngudjolo Chui, Jean-Pierre Bemba Gombo) en één Rwandees (Callixte Mbarushimana).

De zes Kenianen die verdacht worden van misdaden tegen de menselijkheid, wgens het orga-

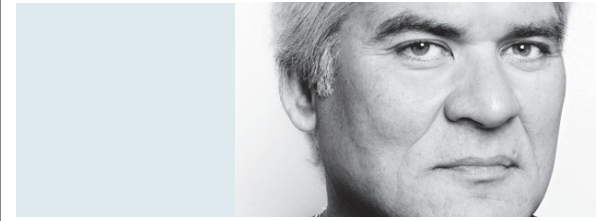

Thomas Lubanga

niseren van geweld na de algemene verkiezingen in 2007, gaven gehoor aan de verschijningsbevelen en reizen als vrij man heen en weer tussen Nairobi en Den Haag.

De Soedanese president Al-Bashir, aangeklaagd wegens genocide in Darfur, negeerde echter het arrestatiebevel tegen hem. Hij staat op de lijst met voortvluchtige verdachten, waarop Oegandezes, Libiërs, Soedanezen en een Congolees staan.

Sylvain Ephimenco

Insj' Allah

Hebt u ook de reeks artikelen van Perdiep Ramesar in *Trouw* gelezen over een Haagse wijk die door een Marokkaanse jeugdbende wordt geterroriseerd? De verbluffende kracht van deze serie is dat de blik van de auteur ontgaan is van elke vorm van ideologisering. Ramesar neemt ons mee in een benauwende wereld waar wanhoop en geweld heersen en waar geen uitgang lijkt te bestaan. Hij oordeelt niet maar onthult.

Toen ik de reeks uitgelezen had moest ik aan acteur Nasriddin Dchar denken die bij het in ontvangst nemen van zijn Gouden Kalf een protest tegen de regering liet horen. Volgens de acteur was minister Maxime Verhagen bezig angst in de samenleving te injecteren. Misschien zou de acteur een tijdje rond de Haagse Delftselaan moeten vertoeven. Dan pas zou hij begrijpen wat echte, tastbare en vernietigende angst is. Angst van de bewoners voor de geharde, respectloze, en niets en niemand ontziende Marokkaanse criminelen die hen dag in dag uit terroriseren, bestelen of vernederen.

Laat ik snel er bij vertellen dat er ook tal van fantastische jonge Marokkanen zijn die Gouden Kalveren, literaire prijzen en prachtige diploma's binnen halen. Dit neemt niet weg dat het aandeel van Marokkaanse delinquenten die in Nederland burgers terroriseren en bestelen, onevenredig groot is. Hier gaat het fabeltje van de sociaaleconomische achterstand niet meer op, zeker als men de vergelijking met andere groepen trekt. Maar hier spelen cultuur of geloof wel degelijk een rol, (een vaststelling die tot voor kort als een vloek in de weldenkende kerk klonk). Al was het maar omdat religie als alibi wordt misbruikt om je meest weezinwekkende gedrag te rechtvaardigen.

Je hoort ze nooit over moskee en geloof, zegt de Haagse politie over de bendeleden: “Maar als ze wordt gevraagd naar waarom ze crimineel zijn, krijgen we steevast te horen dat Allah dat wil. Insj' Allah. Allah heeft deze weg voor hem uitgestippeld, denkt het bendelid. Ook ouders gebruiken het geloof om het gedrag van hun zoon te verklaren: “Ik weet niet waarom hij het doet. Maar het is Gods wil.” Gisteren luidde de kop boven het Trouw-commentaar: ‘Strijd tegen jeugdbendes vergt herstel van een samenleving die niet meer is.’ Ja, deze pre-immigratie samenleving waarin cohesie en sociale controle heersten is inderdaad verdwenen. Als je nog niet zo lang geleden hieraan refereerde, werd je voor nostalgische reactionair uitgemaakt die in de jaren vijftig was blijven hangen. Tien jaar geleden schreef ik in *de Groene Amsterdammer* dat Nederland monocultureel was (en multi-etnisch geworden) en monocultureel moest blijven, om erger te voorkomen.

De multiculturele aberratie is intussen als een zeepbel uiteengespat. Luister naar de Hindostaan Sadal uit de Delftselaan: “In mijn blok wonen wel tien verschillende nationaliteiten. Klinkt heel kleurrijk, hè? Maar weet ook dat ze allemaal een hekel aan elkaar hebben. De Turken haten de Marokkanen en vice versa, de Hindostanen hekelen de Afro-Surinamers, de moslims vinden het hindoeïsme afgoderij, de Nederlanders zijn bang voor de islam en de problemen tussen de Koerden en Turken zijn al lang bekend.”